

Tó, vadkacsák és kultúrházak — érzéketlen búcsú a realizmustól

1. A HELYZET REMÉNYTELEN, DE NEM KOMOLY

Úgy tűnt, a kocsit csak felkínlódja magát a harmadik kaptatón, de aztán mégis visszacsúszott, és nem volt, aki ebből is levonja a megfelelő következtetéseket. A piros arcú sofőr nem volt filozofikus hangulatban, elmorzsolts foga közt egy káromkodást — most sem lehetett érteni, románul vagy magyarul káromkodik-e? —, gázt adott, újból szitkozódott, megint tövig nyomta a gázpedált, a kerekek pörögtek a hóban, de az ütött-kopott mikrobusz menthetetlenül csúszott visszafelé, mintha lett volna hová.

— Kiszállás — szól hátra csüggedten a sofőr. — Kányec filmá!

— Gyalog megyünk? — kérdezi a bőrkabátos elvtárs. — Innét már gyalog megyünk a kultúrházig?

— Meg kell nyomni — magyarázza a sofőr. — Nem lenne jó, ha pontosan ITT akadnánk el!

— Miért? — kérdezi még agresszívebben a bőrkabátos. — Itt *mi* van?

— Itt is nappal van — magyarázza a kultúraktivista —, de mégiscsincs világos.

— Világos — mondja a sofőr. — Ereszkedjenek kifelé az elvtársak és a kutya faszába belé, nyomják mán meg ezt az autót vagy itten veszen meg az isten hidege.

— Minket? — röhög az aktivista. — Nincsen annak pénze!...

— Kinek? — néz szét gyanakvóan a bőrkabátos.

— Kinek, kinek? Hát az isten hidegének...

Az újságíró ül legközelebb az ajtóhoz. Kinyitja, kiugrik a térdig érő hóba. A bundás, fekete csizmás hölgy is követi (a városi néptanács műépítésze!) és tétovázás után a testes, álmos arcú kultúraktivista is leszáll. A bőrkabátos egyelőre még a mikrobuszban ül és hevesen magyaráz valamit a gyanakvó sofőrnek. A piros arcú adja fel, kikászálódik, bevágja az ajtót, a bőrkabátos előremászik a kormányhoz, dudál és vigyorog.

— Mint a bolond a faszának — jegyzi meg a kultúraktivista.

— Hó-rukk — vezényel az elvtárs a kormány mellől, és a sofőr s az újságíró máris a kocsit hátuljának feszül. Melléjük húzódik az aktivista is, a nő arrébb sétál a hóban, és vágyakozva a gerincen sorakozó fák felé elnézeget. Havas a hegyoldal, fekete pontok mozognak ide-oda, átlósan, rézsútosan, összevissza, egymást elütve, takarva, kiiktatva, újjászülve.

— Mik azok? — kérdezi a sofőr, miközben lihegve nyomja a kocsit, ami újra meg újra visszacsúszik. Hallatszik a bőrkabátos káromkodása is a kormány mellől. A kerekek eszeveszetten pörögnek, a kocsit morog, prűszköl, füstölög, a kerekek a közelebb merészkedő hölgy szemébe vágják a havat. Úgy tűnik, a mikrobuszt most sem sikerül kimozdítani a holtpontról, egyszer-kétszer-háromszor is visszacsúszik, amikor váratlanul a bundás nő is nekifeszül a kocsit farának. Csodák csodája, mintha csak ennyi hiányzott volna, a mikrobusz meglendül, mint egy reménykedő állat, és az eszeveszetten pörgő kerekek végre kinyomják önmagukat a mélyülő nyomból, és az autó puhán gördül előre a szűz hóban.

— Hiába, elvtársak. Összefogásban az erő — száll ki a bőrkabátos, és rágyújt.

— Mik azok ott, Pădureanu elvtárs? — mutat a mozgó pontokra a sofőr. — Remélem, nem farkasok?!

— Farkasok, itt?!? — Az aktivista felröhög, lapos üveget húz ki a zsebéből, körbe-kínálja, senki nem kér, így csak ő iszik, krárog, kézfejjével parasztosan törli meg a száját. — Eladtuk azokat is, Costică. Mint az zsidókat. Voltak, nincsenek.

Az újságíró is rágyújt, s ahogy elfordul társaitól, váratlanul látja meg a tavat, a kráter mélyében (tölcsérében), be van fagyva, a jégtükrön megül a pilinkéző hó, különféle nyomokat lehet kivenni ezen az óriási körtáblán, mintha valaki óriás írni gyakorolna. A nyomok fölött szimatolva, tétován köröznek az ittmaradt vadkacsák.

— Hát mégis igaz — kezdi az újságíró, de a lelkesedéstől és a cigarettafüsttől elfullad a hangja.

— Micsoda? — lép mellé a bőrkabátos, és ő is lenéz.

— Hogy nem mennek el!... Hogy itten maradnak.

— Kicsodák?

— Hát a vadkacsák...

— Azok?! Azok varjak, elvtárs — köp ki a bőrkabátos. — Tanulták az iskolában, hogy a vadkacsák vándormadarak, nem?!

— Lehet, hogy mégsem vadkacsák — röhög az aktivista —, mivel a vadkacsák tényleg vándormadarak, de nem is csókák, Erdősi elvtárs, erre mérget vehet.

— Hát akkor kicsodák? — kérdezi újra a sofőr, s derekát masszírozva, szuszogva mászik vissza a kormánykerék mellé. — Beszállás, uraim — kiáltja.

A mikrobusz jeges oldalához verve cipőjüket, egymás után szállnak be. A nő valamivel távolabb álldogál, egy nagy fa mellett, és nem vesz tudomást róluk, elmélyülten vizsgál valami csak általa észlelt rejtélyt.

— A kicsi elvtársnőt itthagyják — fordul meg a sofőr, s közben rátenyerel a dudára.

A nő erre se mozdul meg.

— A kisasszony itt marad? — kérdezi az ajtót kitarva a pártaktivista, de a nő most sem fordul meg.

— Jön vagy maradj, Délia? — kiáltja a kultúraktivista is.

— Menjen — böki meg a bőrkabátos a nyitott szemmel álmodozó újságírót. — Maga a legfiatalabb, elvtárs. Kérdezze meg a nagyságától, mik a szándékai?!

Az újságíró tétován mozdul meg, szétnéz, majd nyögve kászálódik ki a meleg kocsi-ból, s a hóban térdig, combközépig süppedve megy a nő felé.

— Mit csinál? — kérdezi. — Mit néz?

— Gondolkodok — néz rá nyugodtan a nő. Az arca kipirul a hidegben, s a bunda fehér gallérja kimondottan kiemeli vörös arcát.

— Nem kéne menni?

— Éntőlem? — von vállat a nő, és közvetlen mozdulattal karol bele. — Még hány kultúrházat kell megnézni?

— Nem tudom — von vállat az újságíró, s egy lépéssel megelőzve a nőt, de karját nem engedve el, tapossa az utat a kocsiiig. Mielőtt beülne, visszanéz: a hegyoldalon megszaporodnak a fekete pontok, s mintha egy vonítás foszlányait is darabokra tépné a szél, de erre nem esküszik meg, lehet, csak a füle cseng.

— Maga újságíró? — fordul feléje a nő, amikor végre elhelyezkednek egymás mellett, a hátsó ülésen.

— És nem is akármilyen — röhög a kultúraktivista. — A toll felkent bajnoka. Miért, maga nem olvassa az írásait, a harcos cuki cikentyűit a művelődésről, amit meg kell menteni?...

— Tudod mit? — szisszen fel az újságíró. — Szórakozzál a jó édesanyáddal, vagy ve-gyél kutyát és...

— Hagyjad — teszi rá rózsás ujját a szájára a nő. — Hagyjad. Kit érdekelnek ezek? Inkább azt mondd meg, mit fogsz írni erről az útról? A kultúra hajlékairól, amelyek...

— Az igazságot — röhög fel újra a kultúraktivista. — Már Danton is megmondotta, nagyságos asszonyom, hogy csak az igazságot, a kíméletlen igazságot!

— Nagy a szája, Kocsiskám — szól bele a bőrkabátos is. Iszik egy kicsi mókuszvizet, és mindjárt elveszíti a mértéket. Maga pedig — fordul hátra, és az újságíróra pillant — miért nem válaszol? Az elvtársnő kérdezett valamit!...

— Én — rezzen össze az újságíró. — Éntőlem?...

— Igen, magától, maga az újságíró elvtárs, nem? Azt kérdezte az elvtársnő, hogy *mit* fog írni arról, amit láttunk?

— Még nem tudom — von vállat az újságíró, s kutakodva mered a bőrkabátos fehér arcába, próbálja eldönteni, milyen színű a szeme, szürke, kékeszöld, olyan, mint a macskaké? És a bajusza is milyen fekete, pedig a barkója már szolidan őszül. Ki lehet?

— Maga süketnéma — gúnyolódik a bőrkabátos. — Vagy nem tudja? Esetleg nem akarja elmondani nekünk?

— Azt hiszem, nem vagyok köteles itt magának...

— Bravos — röhög fel a kultúraktivista. — Csak így tovább. Grünwald bácsi rég nem volt a szülőmegyéjében. Nem tudja, hogy kinőtte magát az utánpótlás. Csak így tovább. Hát nem vagy köteles — böki mellbe az újságíró, szinte kifordulva székéből —, persze, hogy nem vagy köteles. Hát van neked főnököd, vasas egy elvtárs, nem? Csak Grünwald ezt nem tudja. Pedig ő meg van győződve, hogy a nagy oláh faluban ők *mindent* tudnak. Pedig még felit se... Sok mindennel így vagyunk...

— De engem érdekel — kezdi váratlanul újra a nő, nem is véve tudomást a feszültségről. — Ha én újságíró lennék, hát én...

— Magát ez érdekli — mered rá a bőrkabátos. — Engem viszont az, hogy miért ilyen nagy a maguk ezája?!? Hallottam ezt-azt a kultúráról is, az újságról is, a főnökét is ismerem — kacsint az újságíróra —, az Agerpressnál úgy becézték, hogy *secuiul militant*, de...

— Igen? — néz rá a nő, érdeklődve. — És még mit hallott, és még mit tud, izé elvtárs?

— Volt, amikor Erdősi volt, azután volt, amikor Grünwald — röhög az aktivista. — Most éppen Pădureanu. Így megy ez...

— Hát akkor hogy szólítsam? — mosolyog a nő.

— Elvtársnő, most nem erről van szó. Maguk...

— Hát miről van szó, Grünwald elvtárs?

— Engem is az érdekel, ami gondolom magát is. Hogy mit ír majd **ERRŐL** ez a...

— Hát igen — simít végig a nő mosolyogva az újságíró arcán, mintha csak szakálleroségét méricskélne csokolózás előtt. — Engem is érdekel, hiszen...

— Persze — fúj mélyet a bőrkabátos. — Össze kell hangolni a dolgot, kicsi elvtársnő. Ő nem írhat most azt az újságban, amit mi írunk a jelentésben, mert ez...

— És mink mit fogunk írni abban a bizonyos jelentésben? — szólal meg újra a kultúraktivista. — Nem árulnád el, Pădureanu elvtárs?

— Mikor maga velem beszél, Kocsiskám, akkor maga hallgat!

— Magát hallgatom, azaz téged, Erdősi. Ugyan már... — A kultúraktivista előhúzza zsebéből az üveget, most nem kínálja körbe, iszik egy kortyot.

A koci váratlanul ér fel a tetőre, a fekete pontokról kiderül, hogy mégiscsak kutyák, nem farkasok, csaholva közelednek, forognak az autó körül.

— Itt van valahol egy kápolna is, nem? — kérdezi tűnődve a nő.

— Igen, Délia kisasszony, igen — szól hátra a sofőr. — Odamegyünk?

— Hát ha már itt vagyunk, nem kellene kihagyni.

— Kisasszony — szólal meg újra vészjósló hangon a bőrkabátos —, kisasszony, azt hiszem, ez ellenkezik a missziókkal.

— Miféle missziókkal? — kérdez vissza a nő, semleges hangon.

— Kisasszony, mi...

— Én magának Delia Spinu elvtársnő vagyok — mondja a hölgy, s kedvesen mosolyog. — Ezt egy pillanatig se felejtse el, Grünwald elvtárs.

— Elvtársnő, mi — őrzöng a bőrkabátos —, mi nem azért jöttünk, hogy holmi düledő székelő kápolnában tátsuk a szánkat, hanem, hogy a kultúrházak...

— Meséljen nyugodtan, Erdősi elvtárs — néz rá a bőrkabátosra a nő, és mosolyog. — Mi lenne velünk maga nélkül?

— Elvtársnő, maga gúnyolódik, maga... Mindegy, mi azért jöttünk, hogy a kultúra hajlékainak az állapotát vizsgáljuk meg, minket ezért küldtek.

— Én nem tudom, magát miért küldték, Pădureanu elvtárs. Én mindenesetre, ha már itten vagyunk, ezt a kápolnát is megnézem. Jövő héten döntenek arról, hogy beleesik-e a szisztematizálási tervbe, vagy nem kell ingerelni feleslegesen a...

— Hát ez elképesztő. *Maguk* az állam pénzén, a párt vagyonán, a nép tőkéjén holmi kápolnákat akarnának...

A kocsni hirtelen áll meg, a bőrkabátos előreesik az ülésen, a kutyák lemaradva, a fák közül, távolról vonítanak. A kápolna ott áll a fák között, olyan, mint egy álom. A teteje már kissé omladozik.

Egymás nyomában szállnak ki az autóból, a tetőn hideg van, a lehelet álarcként gomolyog a szájak körül.

2. AMIKOR MEGJELENIK A VÉGZET, PUHÁN SURRANVA

— Na jöjjön, hercegem — fogja karon a nő az újságíró. — Nézzük meg a medvét.

És megindulnak a térdig, majd combközépig érő hóban, a kápolna felé. A bőrkabátos nem száll ki, tüntetően, duzzogva marad a kocsiban, úgy tesz, mintha valamit olvasna, pedig nincsen újság nála. A sofőr viszont kiszáll, és felnyitva a motorház fedelét, gyanakvó arccal vizsgál valamit. Az aktivista eltávolodva a kocsitól, behatol az erdőbe, s egy nagy fánál megállva, elfordulva tőlük, vizel.

— Na, mégsem mondta, hogy mit fog írni?

— Hát amit láttunk — legyint az újságíró, és elengedve a nőt, előrelép, s máris derékig süpped egy leselkedő gödörbe. — Vigyázzon — szól vissza, de már késő, a nő is mellette landol, egymásra néznek, nevetnek, kézen fogva húzza ki, s érzi a parfümjé illatát, valami virágillat, képtelen azonosítani, ez zavarja.

— Hát éppen ez érdekel engem, látja — kacag a nő —, hogy maga mit látott? — Előreszalad, a kápolna csukott ajtaja előtt áll meg, pallni kezdi bundájáról a havat. Vörös haja kiszabadul a kucsma alól, s rakoncátlan fürtök teszik váratlanul védtelenné elszánt arcát.

— Én nem is annyira szakmai szempontból vizsgáltam, én...

— Milyen szempontból? — mered rá a nő, majd a kilincse téve a kezét, puhán megnyomja. Az ajtó csikorogva tárul ki.

— Hát gondolom, maga építészeti szempontból vizsgálta, hogy hol, milyen javításra szorulnak, míg én...

— Igen, maga? — fordul meg az ajtóban a nő, aztán teljesen hátratulva a továbbra is csikorgó-nyikorgó-siránkozó, kissé már korhadt ajtót, belép a kápolnába.

— Én azt próbáltam kikövetkeztetni, hogy *mi* is folyik művelődés címén azokban a lerobbant, borzalmas épületekben?

Ő is belép az ajtón, szeme nehezen szokik hozzá a félhomályhoz, a homály szobrai is becsapják, későre fedezi fel a nőt, az oltár előtt áll, szája mozog, mintha imádkozna. Feljebb pillantva hosszasan elnézegeti a szobrot, mintha megmozdulna mégis Mária karján a kised. Néhány gyertyacsonkot láthat még, és egy viszonylag új perselyt, ami élesen üt el a hulló környezettől, s merőben pragmatikus szempontokra figyelmeztet.

Az újságíró halkán, görcsösen kezd röhögni, az ajtó, mintha csak erre a jelre várt volna, nyikorogva csukódik be.

— Már vártam magukat — mozdul meg valahol a sarokban egy uraságtól levetett nagykabát, egy *élő* rongycsomó.

A nő felsikolt, nekidől a mellette álldogáló újságírónak, aki pillanatokra védekezőn szorítja magához, miközben a sűrűsödő homályban azt próbálja kivenni, *ki* is beszélhet. Nem hisz a csodákban.

A megelevenedett rongycsomóról is kiderül, hogy egy rozoga öregasszony. Közelebb csoszog hozzájuk, halkán nevet, mintha homok csikorogna a megmaradt fogai között.

— Ne féljenek, aranyoskáim — húzódik vigyorfelére a szája —, csak én vagyok, Biri néni.

— Maga, maga mit keres itt? — kérdezi elképedve a nő, és mintha felocsúdna, eltolja magától az újságírót.

— Én? Hét én itten vagyok, aranyoskám, Máriával és a Jézuskával. Engemet Antal atya küldött ide, hogy vigyázzak.

— De hát most tél van és hideg, és maga?...

— Ó, itten nincsen is olyan hideg, lelkem, melenget engemet a Jézuska. — Az öregasszony ott toporog körülöttük, s addig ügyeskedik, amíg sikerül meggyújtania egy gyertyacsonkot. — És kályha is van itten, lelkem, és fát is szoktak vágni a búcsúsok, mert ők tudnak rólam, tudják, hogy rám mindég lehet számítani, hogy én innét el nem megyek...

— Maga tényleg itt lakik?

— A fiamnak mindétig mondják a népek, hogy vigyen mán haza, ne kacagtassa magát s a falut, de hát mért is menjek én Dénezzsel, amikor én *itthon* vagyok. Itt csend van, itten jó, időnként beszélgetek a Jézuskával is. Máriával, az asszonnyal, az anyjával azzal nem, soha, őrá haragszok. Hát hogy lehetett egy ilyen drága gyermeket jászolban megszülni?...

— Kukucs — hallatszik valahonnan kintről, majd nyikorogva tárul ki az ajtó, és toporogva lép be a kultúraktivista. — Hová bújtatok?

— Ó, ezt az urat ismerem — suttogja az öregasszony. — Tanító bácsi volt a falunkban.

— Aha, Biri néni, hát hogy vagyunk, nyanya lelkem? — Az aktivista kis tépelődés után az öregasszony felé nyújtja a zsebéből előhúzott lapos üveget, még kotyog benne néhány korty pálinka.

— Az isten fizesse meg a jóságát — hálálkodik az öregasszony —, de mivel háláljam meg, mostan nincsen se szeder, se málna.

— Jósoljon minékünk, Biri néni lelkem — kérleli az aktivista, kissé ellágyulva, s feneketlen kabátzsebéből zsírpapírba csomagolt szendvicseket is előhalász.

— Kinek jósoljak, tanító bácsi — teszi el a csomagot az öregasszony. — A kisasszonynak, vagy az úrfinak?

— Nekem, Biri nénje...

— Ó, az nem lesz jó. A tanító bácsinak mindég szomorú dolgokat tudok csak mondani. Vigyázzon magára. Van egy asszony, indulatos, rossz teremtés. Az nagyon kivan magára. És mások is. Egy vékony arcú, mogorva férfiú is. Nem, nem, én inkább visszaadom a pálinkáját és a kenyerit, én...

— Hagyja csak, Biri nénje — nyomja vissza az öregasszony kezébe az aktivista a rongyok közül váratlan gyorsasággal előkerülő lapos üveget. — Hagyja csak, használja egészséggel. S a kisasszonynak mit mondana?

— Utazni fog — néz a bundás, didergő, elfehéredő nőre az öregasszony, és a gyertya hazudozó fényénél hirtelen megnő, és kerekre tágul a fekete szeme. — A levegőbe fog repülni, mint a madarak, és egy nagy, távoli városba fog lenni, ott kóborog majdan az épületbányában, s szomorú lesz. Sokat sír majd magányosságában. Lesz ott valahol egy nagy

világos konyha is, ottan áll ő majd gumikesztyűben és mosogat. Nem, mást nem látok — kapja maga elé a kezét riadtan. — Mást nem, nem látok!...

— És az úrfinak? — mutat az újságíróra az aktivista. — Az úrfinak miket jósol, Biri néni?

— Ő is utazni fog. Maguk állandóan utaznak, tanító bácsi! Hamarosan autóban fog utazni, egy, két, három határon is átmenni, ő ottan ül elöl, a sofőr mellett, bundában, de úgy is fázni fog!

— Négy esztendeje, nyolcvannégy óta nem utaztam — húzza össze magán kabátját dideregve az újságíró.

— Hát mostan fog, egy, kettő, három határon is átlmegy majd az autójával, bundában lesz, de úgy is fázni fog. Aztán egy nagy városban egy befagyott tó partján találkozik valakivel, akivel csak álmodni szokott, nagyon összevesznek, de együtt mennek tovább, át egy, két határon, és egy nagy városba érnek majd. Szobrokat látok, egy városi utcát temérdek szobrokkal, és rózsza is van ott, sok vörös rózsza, és maga ott fog sétálni azzal az álombéli valakijével azon az utcán, és veszekednek, de szorítják egymást. Mást most nem látok, leszáll a köd, nagy, zöld köd van, zöld köd. Vigyázzon magára, lelkem.

— Zölderdő elvtárs ideges — mosolyog az aktivista, s az újságíró hirtelen döbben rá, hogy már percek óta szól az autójuk dudája.

Elbúcsúznak az öregasszonytól, egymás nyomában lépnek ki a sötét kápolnából a fényre, nyomukban nyikorogva csukódik be az ajtó, egymás nyomában lépve araszolnak a nagy hóban elhagyott autójuk felé. Közben természetesen a kutyák is megérkeznek, az egész falka. Félkör alakban fogják körül a mikrobuszt, és kánonban morrognak.

— Most mi lesz? — tántorodik hátra a nő. — Széttépnek?

— Jöjjenek — ugrik ki a sofőr, és kitarja az ajtót, majd egy seprűvel indul a vicsorgó kutyák felé. Az ebek szimatolva, remegve, morogva, fel-felvonítva hátrálnak, de ahogy az újságíró s a karjába kapaszkodó nő, s a hátuk mögött fújtató aktivista megindulnak a kocsira felé, három hatalmas termetű korcs juhász kutya lustán mozogva állja el az útjukat. A kétségbeesetten hadonászó sofőr túl közel merészkedik az egyikhez, az hirtelen, puhán, már-már követhetetlenül, mint egy párdúc ugrik feléje, s kitepi kezéből a seprűt.

— Jöjjön ide mellénk, Albu! — kiáltja az aktivista.

— Miért, ha négyen vagyunk, nem tépnek szét? — tántorodik melléjük lihegve a sofőr. A kutyák négy-öt méterre közelítve meg, körbefogják őket, s halkán, figyelmeztetően morrognak.

— Nézzék csak! — tántorodik hátra a sofőr. — Nézzék csak, ez a háromnevű elvtársunk, ez megőrült.

— Adios — kiáltja feléjük a bőrkabátos, előmászva a kormány mellé. A kocsira motorja hörögni kezd, a mikrobusz egyet-kettőt zötytyenve lassan indul meg, néhány kutya tétován ugatva a kanyarig követi, aztán behúzott farokkal somfordálnak vissza fegyelmezetten örökös társaik mellé.

— Zölderdő bácsi úgy itthagyt bennünket, mint Szent Pál az oláhokat — vakarja a fejét az aktivista.

— Tényleg elment volna? — sikolt fel a nő.

A mikrobusz abban a pillanatban jelenik meg újra a kanyarban. A bőrkabátos valahol lennebb megtérhetett, s most lassan, a nagy hóbuckák között dülöngélve, mint egy részeg tevé közeledik feléjük. A kutyák utolsó pillanatban válnak szét, acsarogva ugranak neki a kopott zöld kocsiodalnak, de lepattannak róla, és vonítva tiltakoznak. A mikrobusz lassan melléjük ér, remegve megáll, a bőrkabátos újra hátramászik, erőlködve nyitja ki az ajtót, kockázat nélkül, lihegve másznak be a melegbe, a sofőr a helyére ül, dudálni kezd, erre ismét felharsan a kutyák kórusa.

— Honnan van itt ennyi kutya? — kérdezi a nő, és fázósan húzza össze magát az ülésen.

3. A REPÜLÉS

— Vallják csak be — kacag a bőrkabátos —, azt hitték, itt hagyom magukat. Vallják csak be!...

A sofőr vacogva szól hátra:

— A kápolnáig se tudunk volna eljutni, széttéptek volna ezek a dögök.

— Nem, Albu — vigyorog a bőrkabátos. — A jó isten megvédte volna az ő híveit. biztosan megvédte volna.

— Tényleg, honnan a bánatból van itt ennyi kutya? — álmélkodik az újságíró is, s az aktivista felé fordul. — Na látja, Kocsis úr, most én is innék egy pohárával.

— Mit? — fordul hátra a sofőr. Már az autótúton gurulnak az előbbi nyomban, a legkitartóbb kutyák is vicsorogva maradnak le.

— Mit, mit? — kacag az aktivista, és kezét fújja, melengeti. — Na, vajon?

— Nálam egészen véletlenül van egy üveg — nyújtja hátra a sofőr degeszre tömött kopottas kék sporttáskáját.

— Mennyibe számítja?

— Magának, Kocsis elvtárs, kettőbe, magát jól ismerem.

— Van-e pénzük? — néz szét az aktivista csüggedten. A nő és a bőrkabátos egyszerre kezdenek kutatni táskájukban, aztán kiszedik az üvegből a gondosan belenyomott nyolddugót, s a szilvapálinka összetéveszthetetlen illata betölti a fokozatosan átmelegedő autót. Egymás után isznak az üvegből, krákognak.

— No, milyen volt a kápolna? — kérdezi a bőrkabátos, kézfejjével törülve meg az üveget, s leeresztve lába mellé.

— Hát mégis, milyen egy kápolna? — nevetgél a nő.

— Igaz, hogy lakik ottan egy nyanya? — szól hátra kíváncsian a sofőr. — Azt mondják, buggyant ugyan, de mégiscsak rendben tartja a kápolnát, s a népek dugnak neki eztet-aztot, hogy ne haljon éhen.

— Erről fog írni? — fordul a bőrkabátos az újságíró felé. — Biztosan nagyon fog örövendeni neki a főszerkesztő elvtárs. Végre egy pozitív hős, aki a mangáliai beszéd szellemében örködik a magyarok istenének ezen az elhagyott fészkén...

— Inkább magáról kellene írni, Pádureanu elvtárs — vigyorog az aktivista. — Maga is a korunk hőse, nem, egyenesen a hetvenegyes plenáris szellemében!... Most hol is dolgozik?!?

— A központban — nevet tovább a pálinkától vagy az átélt izgalmaktól kipiruló nő. — Hát nem látja? Azokról, akik fontos elvtársak és a központban dolgoznak, messziről lerí, hogy közel vannak a tűzhöz.

— Nagy a szája, kisasszony — felhősödik el a bőrkabátos közmondásosan jóindulatú tekintete. — Hogy Kocsis elvtárs handabandázik, azt már megszoktuk. Ámbátor el kellene gondolkodnia azon is, hogy egy alkoholistának mi keresnivalója van a szocialista kultúra megyei irányítói között?

— Honnan van itt ennyi kutya? — kérdezi megint az újságíró, s a nő felé fordulva hosszan beszívja meghatározhatatlan kölniillatát. A vállá fölött látja meg újra a tavat, most egészen közlelről. A szélén, a lékek körül csizmás atyafiak toporognak, s a kékes levegőben, a fenyőfák magasában néhány madár tétován köröz, bizonyára a napra várnak, de a napot — néz fel a tarajos felhőkkel csipkézett égre az újságíró — várhatják, azt mára megette egy cápa alakú felhő.

— Tényleg vadkacsák! — ámul el a sofőr, és fékez a bungaló bejáratánál. — Tényleg igaz, hogy itthon maradtak? — Hátrafordul. — Egy teát azért meghihatnánk a nagy ijedségre.

Egymás után szállnak ki, s lehajtott fejjel mennek be a bungalóba. A helyiséget bár-

pult osztja ketté, s a forralt cujka átható, mennyei illata égett mitité szagával és a sarokban üldögélő favágók gönceiből áradó átható szagokkal vegyül.

— Teát? — kérdezi a sofőr, a pulthoz lépve.

— Én kávét kérnék — húzza ki magát Pădureanu-Erdősi-Grünwald, szétnyitva mellén a bőrkabátot.

— Csak *nyekezol* van, kérném tisztelettel — morogja az alacsony kopasz csapos, és gőzölgő rubinpiros teát tölt a poharakba.

— Nem bánom — legyint a bőrkabátos. — Jöhet.

— Mi van, elvtikém? — böki oldalba az aktivista. — Nyeríteni akar?

— Mondja, Kocsis elvtárs — húzódik el a bőrkabátos. — Nem bír magával? Úgy kirúgatom onnét, ahol épp meghúzta magát, hogy a lába se éri a földet, gyorsabban fog repülni, mint az iménti vadkacsák, ha ugyan azok voltak!

— Én ismerem a vadkacsákat — húzza ki magát a sofőr. — Nézni is, löni is, meg készíteni is.

— Vannak ismerősei — nevet a nő ingerkedve. — Igaz, Grünwald elvtárs, ott a központban önnek jó kapcsolatai vannak?!

— És a kisasszonykát ez miért érdekli? Olyan biztosnak érzi a helyét?

— Nem válaszolt, Erdősi elvtárs — kacag tovább a nő, kezét melengetve teáscsészéjével. — Jó kapcsolatai vannak, igaz?

— S ha igen? — von vállat a bőrkabátos. — Bevallom, van egy-két barátom, de nem tudom, hogy ez miért...

— De, de érdekel — mosolyog a nő ingerkedve. — Meséljen róluk, szépen kérném, a fontos barátairól.

— Én kimegyek — áll fel az aktivista, s eltolja maga elől csészéjét. Az újságíró odahajolva érzi meg a forralt cujka összetéveszthetetlen illatát. Még időben lép a tántorgó testes alak után, s az ajtónál kapja el. Kilépnék, s a hidegben mélyeket lélegezve, egymásba karolva sétálnak a tóparton.

— Kik azok, akik ott mind? — csuklik az aktivista. — Mondjad már, *kik* ezek?

— A múlt és a jelen — röhög az újságíró. — Csakhogy ez a múlt még nem múlt el végérvényesen, tudja, tanító bácsi?! Átnyúlik a jelenbe, s ezért ez a *feltörekvő* jelen még nem érzi *teljesen* biztonságban magát. De majd lesznek neki is barátai, pártfogói, támogatói, akkor majd, talán...

— Írjál inkább verseket, írókám — csuklik megadóan az aktivista. — Amiről nem lehet beszélni, arról hallgatni kell.

— S ha kirúgat, mit csinálsz?

— Visszamegyek a falumba. A gyermekek várnak.

— Menj már — engedi el az újságíró, s a testes férfi meginogva vágódik végig a havon.

— Valakinek meg kell tanítani nekik a betűket — vigyorog. — Az egyszeregyet.

Egy vadkacsa ebben a pillanatban előttük rebben fel a hóból, és furán oldalazva repül a lepusztult nádas felé. Valahonnan az erdőből, a csontvázfák közül dördül el a lövés, s a madár szabad röpte hirtelen szakad meg, átmenet nélkül. Kőként zuhan a jégre. A bokrok közül két német vizsla ront ki, és szinte repülve közelednek a jégen fekvő, vérző madár felé, amelyik mintha megsejtené az újabb veszélyt, váratlanul mozdul meg, s szárnyát maga után húzva, bukdácsolva kezd menekülni a jégen, sikertelenül kísérletezve a felszállással.

— Én csak annyit tanácsolok — ül a hóban az aktivista —, hogy ne húzz ujjat velük. S ahogy hazaértünk, jelentsed világhíres főnöködnék, az egészset, másképpen...

— De hát én — képed el az újságíró. — De hát *mit* csináltam én?

— Vagy, pupák — csuklik az aktivista, és nehézkesen áll négykézlábra, tántorogva emelkedik fel. — Ez már elég. Mert nem olyan vagy, mint ők, baszd meg!...

— És? — ragadja karon az újságíró, dühösen, nehogy megint végigvágódjon a havon.

— Inkább írdál — motyogja engesztelően a férfi. — Inkább...
 — Én nem tudom, mit beszélsz, én...
 — Ami magad vagy, azt nem látod — pihen meg az aktivista ködös tekintete az újságíró arcán. — Amit látsz, az csupán az árnyékod. Ki írta eztet, pupák, monddjad, ki?
 — De hát azokban az otthonokban — kezdi dühösen az újságíró — még tűz sem volt az idén, csak mocskok, rendetlenség, összetört székek, száradó ürülék, hát ez...
 — Tudod, ki követte el. Ra... Ra... — hátratántorodik. — Hát ez most nem fog menni. Szóval Tagore, tudod?... Ők biztosan tudják — mutat a bungaló ajtajában karonfogva megjelenő bundás nőre és bőrkabátos elvtársra. Ha valaki, hát *ők* igen!... Ők aztán igen!...
 A gyorsabb vizsla ebben a pillanatban éri el a kétségbeesetten menekülő, sérült szárnyú vadkacsát.
 — Na, eldöntötte? — kiáltja a nő, s a tiszta levegőben szinte gőzölögnek a szavai. — Na, eldöntötte végre, *mit* fog írni, uram?
 — El — bólint csüggedten az újságíró, de amikor melléje érnek, a nő félreérthetetlen mozdulattal hívja magához, szabad kezével belekarol.
 — És mit fog írni? — szól át barátságosan a hölgy másik oldaláról a bőrkabátos. — Elárulná már végre, türelmetlen vagyok.
 — Nem tudom, hogy ez...
 — Eldöntötte vagy nem döntötte el?
 — Már hogyste döntötte volna el — liheg nyomukban az aktivista. A kutya, szájában az alétan lógó madárral, akkor ér melléjük. Társa kedvetlenül caplat a nyomában. — Az lesz a címe, hogy otthon-e a kultúrotthon?

Mintegy végsőre hullni kezd a hó, fehéren, puhán, álmosan takarja el nyomaikat. Lassan, komótosan repülnek fel, mintha elirigyelték volna a vadkacsa előbbi szabad röptét. Legelől a bőrkabátos elvtárs repül, mellette lazán, már-már erőfeszítések nélkül a bundás hölgy, sejtethető, hogy le fogja körözni, előbb-utóbb utoléri, és el is hagyja. Mögöttük lemaradva, oldalazó szárnycsapásokkal, a földhöz közel a valamit most is motyogó sofőr repül, s leghátul totyogva, a tó jegétől el-elválva, mégis visszaesve, az aktivista igyekszik, végül nehézkesen ő is a levegőbe emelkedik, s lomha szárnycsapásokkal igyekszik a többiek után. Az újságíró szédülten nézi őket, voltak, nincsenek! Nagy előáztsiai, ötletes nagyságú pelyhékkel havazik...

VERESS MIKLÓS

Postapalack

— ázalékok Robinson naplójából

.....

*Nincs a Földön már lakatlan sziget
 mert rátaláltam a legutolsóira:
 úgy hányt ki a nagy cethalvihar gyomra
 amint kiválasztottakra ijeszt*

*bárhol keresnének búvóhelyet —
 Jónásként találnának Prosperóra*